

Å søke det gode

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

1 mai 2011

Sted

Ris Kirke, Oslo

1 Kjære menighet, kjære venner,

Gratulerer med dagen! Og takk for invitasjonen til å feire denne første søndagen i mai, som i år er arbeidernes dag, arbeidets dag, en dag for internasjonal solidaritet, 1. mai.

"Å søke det gode og ikke det onde", ja, "elsk deres fiender, gjør godt (...) uten å vente noe igjen", leste vi nettopp. Det er nesten svimlende tekster.

10 Det gode og det onde, venn og fiende: det helt grunnleggende i menneskets tilværelse i verden, til alle tider.

Hentet ut av Bibelens tekster, men med et budskap vi kjenner igjen fra viktige politiske og kulturelle fortellinger om menneskenes liv på jorden.

15

Det er spesielt og godt for meg å være her i Ris kirke. Jeg er døpt og konfirmert her. Hver dag passerer jeg dette vakre kirkebygget på vei til og fra byen og det daglige virke.

20 Ris kirke, mitt ankerfeste, i byen og i økede grad i livet. I glede, sorg, fortvilelse, undring.

Jeg skal bruke min tilmålte tid - inspirert av tekstene - til å snakke om grenser, om "å gå noen mil", om å respektere de vi ikke liker, de vi kan fordra. For de finnes, disse vi vanskelig kan utstå. Hvordan lever vi med det, med dem?

25

Mitt første budskap handler om det internasjonale.

På toppen av det høye tårnet på dette hvite, religiøse landemerket som Ris kirke

er, finner vi - som dere vet - et stort kors med en skulptur av St. Olav, kjempende mot en drage. Nesten som tatt ut av dagens tekst: et symbol på kampen mot det onde, kampen mot hedendommen, ved innføringen av kristendommen i Norge for tusen år siden.

35

Det gikk ikke så fredelig for seg, som vi vet, og heller på ikke særlig kristelig vis, om vi kan si det med dagens normer. Selv om dragene var få, var trollene, som oppfordret til "å være seg selv nok", desto flere.

40 Jeg tenker på "Olav i tårnet" fordi jeg traff på St Olav et helt annet sted nå nettopp, i påskeuken. Jeg var i et av de serbiske og fortsatt ganske utsatte klostrene i Kosovo. Nå er serbere minoritet i Kosovo. En minoritet vi vil beskytte.

45 Der møtte jeg biskop Teodosije, leder for den serbisk-ortodokse kirken, biskopen for alle serbere i Kosovo. Han tok i mot meg i et vakkert klosterområde i en landsby utenfor Prishtina. Han viste meg steinkirken fra 1300-tallet, vakkert dekorert med veggmalerier og ikoner, og pyntet for påkehøytiden var under forberedelse. Sammen ba vi en bønn på et språk vi ikke
50 forsto - men med et budskap vi fattet; Fader Vår på serbisk. Og så fikk jeg med meg - ja, nesten som nattverd - en flaske rødvin, et stykke ost, et glass honning. Det var til meg.

Men til Norge hadde han noe annet: med stolthet overrakte biskopen meg et
55 stort ikon laget av kirkens ikonmalere. Ikonet fremstilte Olav den hellige - side om side med den serbisk-ortodokse kirkens grunnlegger.

Så altså dette: Olav er en helgen som også denne kirken hadde et forhold til. Samme mann: Olav den hellige i Kosovo og Olav her på toppen av Ris kirke.
60 Ortodoks eller protestantisk. Det går noen linjer. Verden er tettere sammenvevd enn vi ofte tror, og det var den for 1000 år siden også. En spennende tanke.

Det tar meg til en annen internasjonal linje, og en annen biskop: For et par år siden var jeg her i Ris kirke i forbindelse med besøket av den palestinske
65 biskopen Munib Younan, under en uke med bønn for fred i Palestina og Israel. Vi lyttet til klokskapen og fredsbudskapet fra biskop Younan. Tålmodigheten, men også engasjementet for palestinerens verdighet, retten deres til egen stat. Og om det å kunne ha dialog med dem man ikke er enige med, dem man slettes ikke

70 liker.

Nå blåser dramatiske vinder over Midtøsten og Nord-Afrika, en vind av oppstand, opptøyer, uro og demonstrasjoner feier over kontinentet. En berlinmur anno 2011 som smuldrer opp, regimer som faller. Vi vet ikke hvor
75 det vil ende. Men ett er sikkert, vi er ved starten av en dyp endring.

Mye settes i spill, kortene deles ut på nytt. Vi ser spirer til ny forsoning innad i det palestinske folket, mellom Fatah og Hamas. Igjen skal de søke broene over de dype motsetningene. De er dypere enn sist de prøvde.

80

Om de lykkes, om de velger forhandlingens vei for å slutte okkupasjonen, om de står fast ved å leve i fred med Israel, da skal de få vår fulle støtte.

Som vi også forventer av Israel å velge fredens vei, stoppe bosettingene, og
85 avslutte okkupasjonen, ja - velg den veien, og vi vil gi vår fulle støtte.

"Søk det gode og ikke det onde", leste vi.

Jeg henter fram disse linjene - og historien om Kosovo og Palestina - for å minne
90 oss om at denne dagen, 1. mai, er i første rekke en internasjonal dag. En dag for å markere og vise internasjonal solidaritet, samhold over landegrenser. Martin Tranmæl sa det slik: "Vi skal stå med beina plantet i norsk jord med blikket utover".

95 Denne maidagen har vært internasjonal i over 120 år. Og på de første norske 1. mai - merkene, fra 1892, sto den slagkraftig teksten, den etter hvert så berømte tredelingen: "8 Timer arbejde, 8 Timer frihed, 8 Timer hvile". Fram til 1919 - da dette ble lovfestet - var nettopp en normalarbeidsdag på 8 timer 1. mai-feiringens fremste krav.

100

Vi trenger å bli minnet om dette. En selvfølge for oss nå, i likhet med mange andre rettigheter i arbeidslivet, men på ingen måte noen selvfølgelig rett i dag i mange andre land.

105 Og dette er mitt andre budskap i dag: velstandsutviklingen, kontrastene, selve fortellingen om Norge, historien om Norge: For godt og vel 100 år siden var Norge blant de land, sammen med Irland, hvor utvandringen var størst, ja

110 massiv, hvor levealderen var lav, barnedødeligheten høy og antallet
barnarbeidere i industrien høyt.

I dag bor vi et rikt land, et av verdens rikeste - ja, i et "heldig" land med tanke på
våre naturressurser rett utenfor kysten, i et land som topper mange av verdens
statistikker. Og her i en bydel i Oslo som av mange beskrives og oppleves kanskje
115 som den rikeste, der vi etter statistikken lever 12 år lenger enn bare 15 minutter
lenger øst i byen. Det er uverdig. Og det er ikke gitt at det må være sann.

For noen få tiår siden var bildet helt annerledes. På en 1. mai bør vi minne
hverandre om akkurat det. La oss ta 1930-tallet. Ris kirke ble som kjent innviet i
120 juni 1932, av biskop Lunde, snart 80 år siden, en generasjon før jeg ble født.
Hva var bakteppet, hva var fortellingen, i 1932?

Det var trolig det aller vanskeligste året under depresjonen. Fra 1929 til 1932 falt
verdenshandelen med 60 %. I 1932-33 var arbeidsledigheten rundt 30 % i alle de
125 vestlige land og i USA. Oppsvinget senere på 1930-tallet reduserte ledigheten
noe, til 16-17 %. Bare nazityskland klarte å avskaffe arbeidsløsheten mellom
1933 og 1938, av grunner vi kjenner til.

I Norge var det over 90 omfattende arbeidskonflikter i 1932, tusenvis av
130 arbeidstakere var rammet, nesten 400 000 tapte arbeidsdager ble registrert i
1932.

Det var også stor uro politisk, i alt syv statsministere kom og gikk fra 1928 til
1935. Quisling var forsvarsminister i 1932. Og fra avisoverskriftene ellers i
135 verden dette året da Ris kirke sto ferdig: Japan inntok Shanghai. Frankrikes
president Doumer ble myrdet. Aldous Huxley gir ut "Brave New World". I
Norge gir Johan Scharffenberg ut "Hovedpunktene i arvelæren". Dette gir et
tidsbilde, fra 1932, da denne kirken ble innviet, tre generasjoner siden. Det året
da Arbeiderpartiet og LO la frem sitt kriseprogram og krevde "Hele folket i
140 arbeid".

Fra 1932 til 2011: Er Norge til å kjenne igjen? Ja, Ris Kirke står fortsatt, men
hva har ikke salige Olav i toppen av tårnet kunnet skue gjennom disse tiårene?

145 På dager som 1. mai skal vi være oss bevisst denne fortellingen om Norge:
byggingen av velferdssamfunnet, arbeidsforhold, lønn, ferier, trygghet ved

sykdom, pensjon, likelønn og likestilling, arbeidsmiljø, fagorganisering, rettigheter, velferdsmodellen, samarbeidet mellom myndigheter og arbeidslivets
150 parter, det felles ansvaret for å finne kompromisser, bygge et land, med sosial rettferd og menneskeverd.

På Olav den helliges tid var vi et brutalt krigerfolk. Vi løste konflikter ved en enkel metode - ved hevn. 1000 år senere er vi et land verden ser hen mot for
155 evnen til kompromiss, dialog og demokrati.

"Søk det gode og ikke det onde", sa profeten Amos.

Mitt tredje budskap går tilbake til noen andre linjer som ble lest: "Som dere vil
160 at andre skal gjøre mot dere, slik skal dere gjøre mot dem". Bibelens kjerne, det kristne budskaps grunnvann. "Elsk deres fiender".

Det nærmest umulige budet, oppfordringen, kravet: Å elske sine fiender.

165 Handler det om pasifisme, underkastelse?

Og hvem er egentlig våre fiender? Ytre fiender som i en krigssituasjon, på en slagmark? Eller kanskje er det snakk om "indre fiender", de krefter i oss som gjør
at vi i gitte situasjoner gjør det vi slettes ikke ville gjøre, hvor vi sa nettopp det vi
170 ikke skulle si, hvor vi unnlot å gripe inn der vi burde ha vært aktive.

Slik er vi mennesker, vi ordner våre tanker og oppfatninger i bilder av verden og menneskene utenfor. Bilder som formes av situasjoner og fester seg. De
forutinntatte holdningene. Holdninger som det rystes i, når teksten sier det
175 umulige: "elsk deres fiender".

Da blir vi tvunget til å tenke gjennom vår hang til å lage oss forestillinger, inndelegge i grupper, sette opp gjerder, murer, grenser, sperringer, demonisere, spre
fordommer, rykter, mangle tilstrekkelig kunnskap, lage fiendebilder.

180 Å snakke om "dem" og "oss". "De andre". De som ikke er "vi". De fremmede.

Å gi næring til frykt. Å ekskludere.

185 Ja, det ryster i oss når Jesu' ord går rett på: Ikke gjengjeld ondt med ondt. Vold

avler vold. Hvem har rett til å kaste den første sten?

190 Voldens spiral ødelegger liv, ødelegger samfunn. Vold som går i arv. Hevn, som vi altså gradvis har lagt til side som sivilisert samfunn, men ikke helt som siviliserte individer.

195 Det er folk som forandrer verden. Vi skal møte det onde med det gode. Men også ha evne og klarhet til å møte det onde med fasthet, drive det tilbake.

I Libya erklærte diktatoren at han ville ta hevn over sitt eget folk. Han sa han ville la blodet flyte. Han brukte sitt eget militærvesen mot sivile. Inntil verdenssamfunnet sa stopp. For en gangs skyld var handlekraften der da den trengtes.

200 Norge deltar i denne operasjonen som FNs sikkerhetsråd har vedtatt. I dag, og her i kirken, går våre tanker til de norske kvinner og menn i uniform som utfører dette oppdraget. Slik de også gjør det i Afghanistan, der landet sakte og smertefullt tar stegene mot en fremtid uten fattigdom, urett og vold.

205 Kjære venner,

Vår tillit til hverandre kan forandre verden til det bedre. Vår mistillit til hverandre kan derimot fortsette å redusere kvaliteten på lokalsamfunn og storsamfunn.

210 Og jeg tror mye handler om fiendebilder. Hvilke bilder tegner vi opp i dag? At det er islam som er fienden? Muslimer? De annerledes tenkende? De annerledes troende? De som går kledd annerledes?

215 Både profeten Amos' ord og Jesu ord fra dagens tekster forteller oss at vi er oppreiste mennesker, skapt i kjærlighet. Vi kan åpne en dør, eller vi kan lukke den. Vi kan søke å forsone, eller vi kan skru skruen til. Vi kan søke å tilgi, eller vi kan velge å aldri rekke ut en hånd. Vi kan søke å konfrontere vår frykt, våre fiendebilder, finne ut av hva som skremmer, hvorfor vi er skeptiske, eller vi kan gi frykten næring.

220

"Kjærlighetens gjenskapermakt", snakket Bjørnstjerne Bjørnson mye om.

Martin Luther King holdt en av sine mest berømte taler om akkurat dette tema, inspirert av dagens tekst, med tittelen "Loving Your Enemies", i november 1957. Han snakket om innenriks- og utenrikspolitikk, om rasespørsmålet og ikke minst om kommunistfrykten. Den kalde krigen var på sitt kjøligste og uroen var stor.

Begynn med deg selv, sa Martin Luther King. Hvorfor hater du? Hva bunner frykten i?

Så spurte han videre: Se om du kan finne en, eller noen, gode elementer i det du hater, i den du ikke liker, i den fiende du står overfor. Kan du tegne bildet av ham litt annerledes?

For hvis du begynner å like ham, begynner å se enkelte gode sider, så vil faktisk noe skje. Med deg. For faren er, som Martin Luther King forklarte, at "hate distorts the personality of the hater". Hat og mistillit gjør noe med oss, ødelegger noe inne i oss selv.

Kjærlighet gjør blind. Men det gjør sannelig mistillit og fremmedfrykt også.

For meg handler derfor dagens tekster om grenser, om å utfordre og utvide egne grenser. Om å elske, like eller å akseptere "de andre"; det handler om å søke kontakt, om å lytte og å søke å forstå, om samtale. Om dialog.

Dette ordet som er så lett å karikere. Noen ynder å fremstille dialog som naivitet, konfliktskyhet, svakhet, snillisme, noe puslete og pinglete.

Jeg tror det er omvendt - at det er det desidert vanskeligste alternativet - å ta kontakt, å søke dialog, å finne nøkler til døren. Martin Luther Kings valg.

Nelson Mandelas valg. Biskop Munib Younans valg.

Jeg tror at vi som kristne mennesker har et ansvar for å finne dører og broer, vi har en forpliktelse til å se etter det som forener fremfor det som skiller når vi møter minoriteter, utsatte grupper.

Vi har en etisk forpliktelse til å arbeide mot fordommer og diskriminering, bygge fellesskap og fred, søke å erstatte fiendebilder og stereotypier med mer nyanserte bilder.

265

Store ord, ja. Men dette handler om små og store valg, praktisk handling i hverdagen. Tåle ulikheter. Skape møteplassene. Være "nysgjerrige". Inkludere de vi ikke kjenner, de vi ennå ikke vet hvem er, de som er nye i vårt nabolag, nye på skolen, nye i byen.

270

Hensikten med kontakt, samtale og dialog er ikke å forandre andre, men å forstå og erfare bedre. Og ta del i den gjensidige forandringen som kan skje når vi møtes. Samtalen belyser, tydeliggjør, utvider horisonten, nyanserer bildet av virkeligheten, skaper et felles rom.

275

Dialogens vesen handler om å si: jeg vil at det jeg sier skal gjøre noe med deg. Derfor er jeg også åpen for at det du sier vil kunne gjøre noe med meg. Vi blir gjester i hverandres sinn. Derfor må vi også trå varsomt.

280

Til sist, og tilbake til Ris kirke: Jeg har snakket om at vi skaper oss bilder, av virkeligheten, av andre mennesker, av de indre og ytre landskaper og situasjoner vi ser, vi konstruerer oppfatninger.

285

Se da på Ris kirke, utenfra. Den kan sees fra mange titalls vinkler, du kan lage hundretalls beskrivelser, fotografier og tegninger av kirken. Og: Alle er riktige, alle er sanne. Det er den samme kirken.

For meg kjennes det veldig trygt.

290

Ha en god søndag!

Kilde

www.arbeiderpartiet.no

295

Emner

1. mai-tale, Nestekjærlighet, Samfunnsliv, Solidaritet

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/a-soke-det-gode>

300